нумары: „БЯРОЗАЎЦЫ" | Шляхам загінуўшых прылад | Палікарп Пузіна і яго барацьба з забабонамі

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА.

№ 38 (499) | ГОД X | 19 ВЕРАСНЯ 1965 года | ЦАНА 60 гр.

Сосны шумяць

Сосны шумяць над магутнай ракою,
Горда з кургана на хвалі глядзяць.
Раніцай веснай, часінай начною
Сосны шумяць.

Вечна зялёныя, вечна жывыя,
Як вартавыя, на кручы стаяць
І, хоць віхуры ламалі іх злыя,
Сосны шумяць.

Ні навальніцы, ні вецер студзёны
Іх не змаглі і не змогуць зламаць.
Над ліхалеццем ускінуўшы кроны,
Сосны шумяць!

І на прадвесні, і лютай зімою
Па наваколлі іх голас чуваць:
Сосны шумяць над магутнай ракою,
Сосны шумяць.

Пройдуць гады — і з нас многіх не стане,
Будзем спакойна-спакойна мы спаць,
Бо над Радзімай, на гордым кургане
Сосны шумяць...

МІКОЛА АЛТУХОЎ

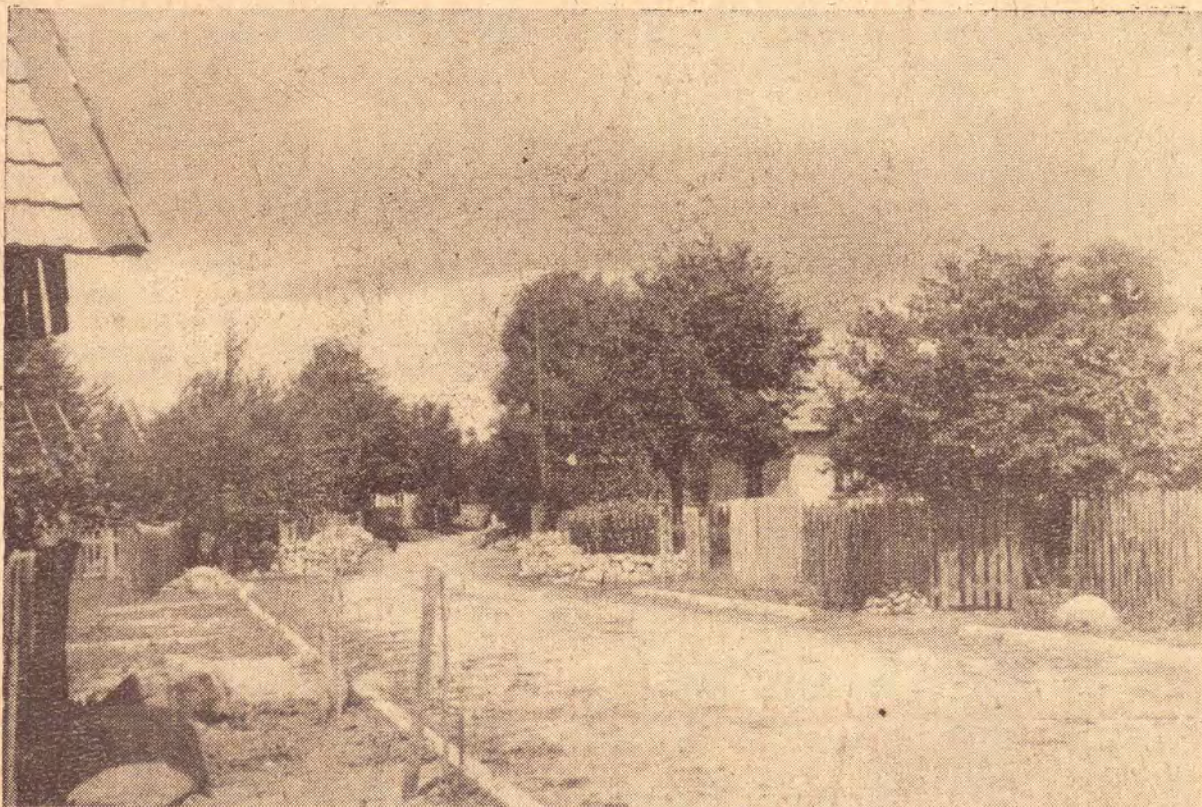

У Дабрывадах.

Пра Дабрывады па-добраму

ВІКТАР РУДЧЫК

З Кляшчэляў у Дабрывады 4 кіламетры. Едзем рэдакцыйнай «Варшавай». Суправаджае нас старшыня кляшчэлеўскай грамады. Машына імчыцца па роўнай «жвіроўцы». Дарога прамая, без жывапісных паваротаў, быццам нацягнутым шнурком спалучае Дабрывады з Кляшчэлямі.

— Не так даўно, — інфармуе старшыня, — гэтай дарогі зусім не было. На кірмаш у Кляшчэлі, які ў нас ад нятамятнага часу адбываецца ў кожны панядзелак, прабіраліся дабрывадаўцы ў акружную — праз лес, надрабляючы дадаткова 2 кіламетры дарогі. Тут царствавала непраходная дрыгва.

Сапраўды, па абодвух баках жвіроўкі распасціраецца зялёны прастор. Сакавітая трава хвалямі пераліваецца ў парывах ветру. Роўны, толькі дзенідзе парэзаны равамі, зялёны дыван лугоў разаслаўся аж да краю кругагляду. Гэта адрос ужо другі пакос. **Адразу відаць, што расце тут трава высокай якасці, што сенажаць загаспадаравана згодна з усімі правіламі сельскагаспадарчай навукі.**

У Дабрывады еду першы раз. Тутэйшых гаспадароў яшчэ не ведаю, але думаю пра іх ужо з вялікай сімпатыяй, як пра гаспадароў, якія ведаюць, чаго хочуць.

Добрая дарога, пабудаваная, зразумела, грамадскім чынам і старанна загаспадараваная сенажаць з'яўляюцца першымі, але не апошнімі, прызнакамі іх гаспадарнасці.

Машына імчыцца брукаванай вуліцай (брукаванай грамадскім чынам) і спыняецца на ўскраіне вёскі. Ля дарогі ляжыць горба шляка-бетонных «пустакаў», а над зямлёю выведзены фундамент прасторнага гмаху.

— Глядзіце, вось тут будзе школа, якую будуюць сабе дабрывадаўцы.

Старшыня гаварыў яшчэ далей. Але маю ўвагу асабліва звярнулі словы:

«...будуюць сабе...»

Шчыра кажучы, не зусім самі. Аддзел культуры і асветы Павятовай рады ў Гайнаўцы фінансуе ім палавіну коштаў. **А ўсё ж яшчэ для дабрывадаўцаў трэба вылажыць з уласнай кішэні аж 150 тысяч злотых.** У сярэднім, больш-менш, па паўтары тысячы ад кожнага гаспадара. Гэта не мала! Вядома, не абавязкова грашыма, можна паехаць па цэмент, пры-

(Працяг на стар. 4)

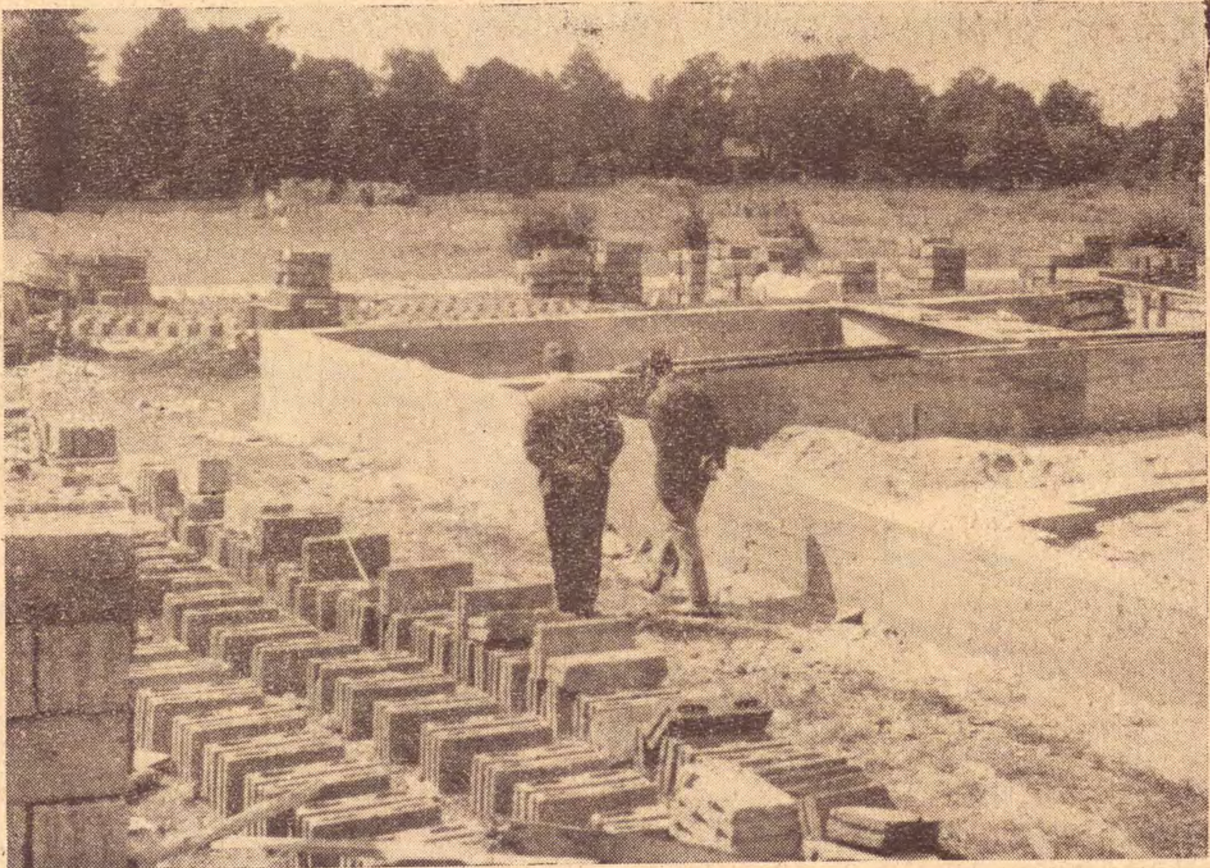

— Да канца бягучага года школа будзе гатова, — сцвярджае старшыня кляшчэлеўскай грамады.

Фота Г. Рагазінскі

З жыцця БГКТ
У ПРЭЗІДЫУМ ГП БГКТ

Выстаўка аб Грамадзе.
Папулярна-навуковая сесія.
Пленум ГП БГКТ.
Гастролі Забэйды.
Пласцінка беларускіх песняў.

3 верасня г.г. адбылося пасяджэнне Прэзідыума Галоўнага Праўлення Беларускага грамадска - культурнага таварыства, прысвечанае чарговым заданням у бліжэйшым перыядзе. Тут абмеркавана далейшыя мерапрыемствы, звязаныя са святкаваннем 40-годдзя Грамады. У першую чаргу ў гэтай галіне вырашана спапулярызаваць сярод свайго актыву выстаўку, прысвечаную Грамадзе, якая намаганнямі ГП БГКТ і Музея рэвалюцыйнага руху ў Беластоку адкрываецца 18 верасня г.г. у памяшканні вышэй упамянутага музея. Выстаўка ў Беластоку будзе дзейнічаць цэлы месяц, затым будзе экспанавана ў пасобных аддзелах нашага Таварыства.

Важнай падзеяй у жыцці БГКТ будзе таксама папулярна-навуковая сесія, прысвечаная Грамадзе, якую ГП БГКТ арганізуе супольна з ВК ПАРП у Беластоку 25 кастрычніка г.г. Прэзідыум вырашыла матэрыялы сесіі выдаць друкам, а таксама карыстаючыся імі правесці даклады ў гуртках Таварыства.

Набліжаецца 10 гадавіна дзейнасці Таварыства. У сувязі з гэтай датай у лютым наступнага года адбудзецца з'езд нашай арганізацыі. Раней адбудуцца канферэнцыі аддзелаў. Гэтым справам у асноўным і будзе прысвечана пленарнае пасяджэнне ГП БГКТ, якое вырашана правесці 24 кастрычніка г.г.

Прэзідыум абмеркавала таксама асветныя справы, якія ў нас выглядаюць не найлепш. Вырашана перш за ўсё накіраваць увагу на арганізацыю праблемных курсаў і заняцца вырашэннем пякучай праблемы настаўнікаў беларускай мовы: стварэннем магчымасці здабыцця вышэйшай адукацыі шляхам завочнага навучання.

Урэшце Прэзідыум ГП БГКТ вырашыла запрасіць на гастролі вядомага беларускага спевака Міхася Забэйду-Суміцкага, які пастаянна жыве ў Празе. Прыезд спевака прадбачваецца ў кастрычніку г.г. Вырашана таксама выдаць доўгаграючую пласцінку беларускіх народных песняў у выкананні Міхася Забэйды-Суміцкага. Прапануецца найграць спевака ў суправаджэнні вядомага аркестра мандалiністаў Цюкшы. У гэтай справе ідуць перагаворы з зацікаўленымі асобамі і ўстановамі.

(рл)

С. Яновіч: ДУБІЦКІЯ КЛІНЫ.

Ул. Паўлючук: АЙЧЫНА.

Г. Валкавыцкі: БЕЛАРУСКАЯ ЛІРЫКА.

М. Пецюкевіч: НАШ ЗЯМЛЯК — РЭКТАРАМ УНІВЕРСІТЭТА.

На шырокім свеце

Галасы выбарчай кампаніі ў ФРГ

19 верасня — дзень выбараў у Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі. Выбарчая кампанія змяняе аблічча многіх дзяржаў. У барацьбе за ўладу праціўнікі прымяняюць розныя спосабы. На канкурэнтаў, усё роўна, больш ці менш грозных і ці маюць яны шанцы ці не, сыплюцца лавіны абвінавачанняў за грахі, якія яны мелі і якіх не зрабілі. Калі ідзе справа аб ФРГ, то ад самага пачатку выбарчая імпрэза развівалася згодна з традыцыяй нямецкіх палітычных звычаяў. Адкрыў яе сам канцлер Эрхард. Адказваючы на пытанні некаторых пісьменнікаў, крытыкуючых урад ЦДУ, сказаў: «Бывае інтэлектуалізм, які перараджаецца ў ідыятызм». Лапідарна і «элегантна». Больш усяго таму, што гэтыя словы чуваць з вуснаў чалавека, які мае званне прафесара.

Характэрным для цэлай выбарчай кампаніі ёсць імкненне заходненямецкага ўрада да з'яднання Германіі і ўмацавання заходняга саюза. Калі і ёсць розніцы думак між бонскімі палітыкамі, дык яны датычаць выключна спосабаў, а не мэт, якія маюць дасягнуць. У выбарчай кампаніі, а больш усяго можа ў яе сцэнарыі, дамінавалі рэвізіяністычныя лозунгі. Былы канцлер К. Адэнаўэр заявіў з трыбуны перадвыбарчага сходу, што: «Не маем повада сароміцца нашых нацыянальных пачуццяў нават тады, калі іншыя называюць іх нацыяналізмам». Іншы правадыр ЦДУ на гэтым жа сходзе проста сказаў: «Не скапітулюем перад тымі, якія нам вытыкаюць нацыяналізм, а тым, хто хоча нас паменшыць, адкажу словам: не».

У заходненямецкім друку, як і сярод палітыкаў, разбеглася маланкай паездка польскага прэм'ера ў Францыю. Іменна ў дні паездкі Ю. Цыранкевіча і гарачыя выбарчыя дні канцлер Л. Эрхард пастанавіў звярнуцца да польскага народа з заявай.

Сярод бонскіх дэкларацый на тэму суадносін між ФРГ і Польшчай, гэтая апошняя займе хіба вельмі пачытнае месца. Так вялікага разыходжання яе з рэчаіснасцю адсюль не было. «Хацеў бы ў асноўным звярнуцца да нашых польскіх суседзяў, — гаворыць у дэкларацыі Л. Эрхард. — Паважанне, якое маю для вялікага і стойкага польскага народа, не дазваляе мне верыць, што польскі народ трактуе нібыта нямецкія імкненні да помсты, як палітычную рэчаіснасць. І няма такога (імкнення — прып. А.К.). Больш чым вырачыся адплаты і помсты — зрабілі нямецкія перасяленцы — не можна; больш чым вырачыся прымянення сілы для дасягнення свайго права, не можна; больш чым выцягваць заўсёды свае далоні да прымірэння, сапраўды не можна».

Канцлер ФРГ выракаецца помсты. Але за што помсты? За агрэсію на Польшчу ў 1939 годзе? За некалькі мільёнаў памардаванага польскага народа? За Асвенцім? Заходненямецкі шэф урада заяўляе, што выракаецца прымяніць сілы для атрымання назад сваіх «правоў», але не выракаецца гэтых «правоў». Не здаецца, што можна па добрай волі адвярнуць рэзультаты другой сусветнай вайны. Не здаецца таксама, што хто-небудзь на свеце ёсць пераканаўы, што бонскія палітыкі сапраўды вераць у магчымасць дасягнення падобных мэтаў «без прымянення сілы», ці проста гаворачы — без вайны.

Але гэта не ўсё. Канцлер Эрхард у сваёй заяве даказвае: «...ведаем, што нашыя ўсходнееўрапейскія суседзі не могуць упарадкаваць сваіх суадносін з нямецкім народам згодна са сваімі жаданнямі, таму што ў загранічнай палітыцы яны залежны ад Масквы».

Вынікае з таго, што гэта не 1 верасня 1939 года, не мільёны памардаваных палякаў, не бонскія жаданні вяртання польскіх заходніх земляў акрэсліваюць адносіны польскага народа да палітыкі ФРГ.

Заявы і выступленні бонскага канцлера падобныя да вышэй прыведзеных могуць увясці ў заблуджэнне грамадства ФРГ. Не атуманяць яны польскага народа. Федэратыўная Рэспубліка Германіі вядзе свядомую палітыку, у якой імкнецца да рэвізіі існуючай польска - нямецкай граніцы. Гэтую палітыку падтрымоўваюць усе галоўныя партыі, якія імкнуцца ў выбарах да ўлады. Пасля сёнiняшніх выбараў не можна спадзявацца на змену асноўнага курсу гэтай палітыкі.

А. КАРПЮК

З БССР

АМАЛЬ ТЫСЯЧАГОДДЗЕ

У 1967 годзе споўніцца 900 год гісторыі Мінска. Гэта гадавіна будзе вельмі ўрачыстая.

НАФТАВАЯ КАР'ЕРА

На Палессі адкрываюць штораз новыя нафтавыя фантаны.

— Існуюць усе ўмовы, каб давясці здабычу нафты ў 1970 годзе да трох мільёнаў тон, — сцвердзіў беларускі эканаміст др М. Брэнер, які апублікаваў артыкул пад характэрным загалоўкам **«Будучыня беларускага Баку».**

АМЕРЫКАНСКАЯ ВЫСТАЎКА

У Мінску адбылася амерыканская выстаўка аб архітэктуры Злучаных Штатаў Амерыкі.

ДУМАЛІ І Ў НАС

Мінскі кніжны магазін «Дружба» правёў дэкаду прапаганды і папулярызацыі **польскай** кніжкі на Беларусі.

Калісьці штосьці падобнае меў намер зрабіць для папулярызацыі **беларускай** кніжкі наш беластоцкі МПіК. Але закончылася толькі на гэтым намеры.

ПА КРАІНЕ БЕЛАРУСАЎ

Выдавецтва «Беларусь» рыхтуе да друку кнігу Віталя Вольскага «Тры падарожжы па краіне беларусаў». Расказваецца ў ёй пра найбольш важныя падзеі ў гісторыі Беларусі, пра яе прыроду.

ТАК, ЯК У НАС

У гандлёвых магазінах Мінска ўводзяць, так званыя, працоўныя пашпарты прадаўшчыкоў. Ясней кажучы, уводзяць тое, што ў нашых крамах было калісьці вядомае, як кніжкі скаргаў.

На здымку: ранішні туалет беларускай сталіцы.

(СЯ)

Збожжа даражэйшае!

Каштоўныя рашэнні

Збожжа — асноўны традыцыйны сялянскі прадукт, асабліва на землях менш ураджайных, якія пераважаюць у паўднёва - ўсходніх паветах Беласточчыны. Жыта, авёс, пшаніца і ячмень з'яўляюцца тут галоўнымі крыніцамі гаспадарскага даходу.

Памятаем, што першым заданнем, якое вызначае для сялян план будучай пяцігодкі, з'ўляецца такое пашырэнне прадукцыі збожжа, каб можна было спыніць яго пакупку за мяжою.

Каб дапамагчы сялянам у ажыццяўленні гэтага задання найвышэйшыя дзяржаўныя ўлады прынялі каштоўнае для сялян рашэнне аб павышэнні цаны на збожжа.

Выступаючы з прамовай на варшаўскім стадыёне «Дзесяцігоддзя» Гаспадар Цэнтральных дажынак, І-шы сакратар Цэнтральнага Камітэта ПАРП, тав. Уладзіслаў Гамулка, між іншым, заявіў:

«...Галоўныя ўлады ПАРП і ЗСЛь прызналі, што неабходна павысіць рэнтабельнасць збожжавай прадукцыі. Выконваючы іх рашэнні ўрад устанавіў новую, вышэйшую цану скупкі збожжа ўжо з сёлеташняга плёну, так кантрактаванага, як і некантрактаванага. Цана скупкі жыта, ячменю і аўса ўстаноўлена на 300 зл за 100кг, узрасла тады ў сярэднім на 70 зл. Цану кантрактаванай пшаніцы ўстаноўлена на 400 зл., г. зн. больш на 20 зл. ад даўнейшай, а цану некантрактаванай пшаніцы — на 380 зл., г. зн. прыбаўляецца па 50 зл. за кожныя 100 кг.

Тыя сяляне, якія ўжо прадалі дзяржаве збожжа з сёлеташняга плёну па старой, ніжэйшай цане, атрымаюць адпаведную падбаўку.

Павышаючы цану скупкі збожжа ўтрымоўваем на цяперашнім узроўні дэталёвую цану хлеба і збожжавых прадуктаў.

Адначасова ў шырокім маштабе ўводзіцца кантрактацыю жыта, ячменю, аўса і пашыраецца кантрактацыю пшаніцы... Пастаўшчыкам кантрактаванага збожжа гарантуецца права пакупкі па 130 кг чыстахімічных штучных угнаенняў на кожны закантрактаваны гектар пшаніцы ці ячменю, па 100 кг штучных угнаенняў на кожны закантрактаваны гектар жыта і аўса.

Апрача гэтага плантатары здабываюць права першынства на пакупку кваліфікаванага насення, а таксама права карыстання з крэдыту на пакупку насення, угнаення і хімікатаў для аховы раслін, ды на заплату за машынатрактарныя паслугі. Пастаўшчыкі кантрактаванага збожжа з плёну 1966 года і наступных гадоў будуць мець права на пакупку 50 кг высакаякаснай карманавой сумесі за кожныя 100 кг дастаўленага збожжа.

Прыбаўка на цане скупкі збожжа адносіцца таксама да абавязковых паставак. Новая цана збожжа здадзенага ў рамках абавязковых паставак будзе вышэйшая на 25—35 зл за 100 кг і будзе раўняцца: за жыта — 185 зл., за пшаніцу — 235 зл., за ячмень — 165 зл., за авёс — 165 зл.

Розніца паміж новай цаной на абавязковыя пастаўкі і дзяржаўнай вольнарынковай цаной скупкі будзе ў далейшым адводзіцца дзяржавай у цэласці на Фонд развіцця сельскай гаспадаркі.

Новая вышэйшая цана скупкі збожжа не выкліча ў роўнай ступені пад-

(Працяг на стар. 5)

* * *

Успаміны 21

Некалькі мінут ляжаў я без руху. Потым сабраў рэшткі сіл і неяк сеў. У зале было ціха. Мне страшэнна пяклі ногі. Прыгледзеўся я ім і спалохаўся. Замест ног меў я крывава - сінія, апухлыя стаўбы. Абвінуў я іх анучамі і паспрабаваў увапхнуць у драўляныя клюмпы. Неяк удалося. Падцягнуўся пад сценку і, абапершыся плячыма аб халодны мур, адпачываў. На жаль, нядоўга. Маркоўскі не забыў пра мяне. Спыніўся перада мною і хвіліну аглядаў сваю ахвяру, як кот аглядае мыш, пакуль яе не праглыне. Твар яго наліваўся злой крывёю.

— Устаць! Смірна! — закрычаў і падскочыў да мяне з палкай. — Разява ты хамская! Не ведаеш, што перад паліцэйскім трэба стаяць на смірна!

Я спрабаваў устаць. Страшэнны боль і чарговыя палкі звалілі мяне з ног.

— Бяры сяннік і марш напіхаць яго саломай! — загадаў паліцай.

Ісці я не мог. Папоўз ракам. Маркоўскі не адступаў ад мяне ні на крок. Падганяў нагайкай.

З сеннікам прыпоўз я назад у залу. Маркоўскі загадаў, каб я прышыў сабе да вопраткі арыштанцкія нумары: Адзін вялікі на плячах, а другі меншы, на рукаве. Далі мне нумар 246.

Паліцай гэтага дня не адступіў ад мяне аж да канца свайго дзяжурства. Біў амаль без перапынку. На дзіва я ні разу цалкам не страціў прытомнасці, як гэта бывала ў засценках бельскай «дэфы». Відавочна Маркоўскі быў лепшым майстрам у сваім катоўскім рамястве ад Радульскага і яго сяброў.

Увечары вярнуліся мае сунаслежнікі. Былі ізмучаныя, найбольш гэты варшавяк — Фельдблюм. Паглядзеў ён на мяне і, уздыхнуўшы глыбока, сказаў:

— Значыць, — вытрымаў?

Я маўчаў.

— Ну, дык добра. Старайся заснуць. Сон лечыць.

На калідоры рытмічна чокалі крокі ахранніка. Ён прыбліжаўся да нашай залы. Мы замерлі. Заснуць аднак я доўга не мог. Балела ўсё цела і страшэнна хацелася піць.

Са сну вырваў мяне трывожны паліцэйскі званок. Я ўжо ведаў, што гэта значыць. Неяк аўтаматычна сарваўся на ногі. У вачах замільгацелі іскрынкі. Ад болю займала дыханне. Я заціснуў зубы.

«Вытрымаць, не зваліцца, вытрымаць!» — паўтараў я ў думках. На языку пачуў млосны смак крыві. Хіба прыкусіў сабе губы.

З'явіліся паліцэйскія. Сярод іх я пазнаў гэтага, які першы «знаёміў» мяне ўчора з тутэйшымі парадкамі.

«Зараз пачнуць біць». — з жахам падумаў я, выцягваючыся на смірна.

Паліцэйскія доўга не затрымоўваліся ў нашай зале. Акінулі нас чатырох позіркамі і пайшлі. На душы стала лягчэй.

«Не білі!» — усміхнуўся я і зваліўся на сяннік. Даўжэй стаяць не змог.

Потым з'явіўся мой ужо добры знаёмы — дзённы дзяжурны Маркоўскі. Прывёў з сабой нейкага арыштанта — высокага, плячыстага, чорнавалосага, маладога чалавека.

— Вось яго! — сказаў Маркоўскі, паказаўшы на мяне палкай, і сам пайшоў з залы.

— Сядай, брат, брыць буду, — адазваўся цырульнік, раскладаючы свае прылады.

Я акінуў яго недаверлівым злосным позіркам. Як жа інакш глядзеў ён на мяне. У яго вачах не было гэтай паліцэйскай з'едлівасці.

— Ну, не дурачся, — сказаў цырульнік. — Няма часу. Нам нельга гаварыць. Але ты знай, што я табе не вораг.

Вострыя зубы грэбеня ўрэзаліся ў мае скудлачаныя валасы. Я засычаў ад болю.

— О, здорава цябе пачаставалі! — шэптам адазваўся цырульнік. — У іх гэта нармальна. Звычайная курацыя. Кожны з нас праходзіў праз рукі Маркоўскага. Пацярпі крыху.

Я маўчаў. Толькі прагна глядзеў на кацялок, у якім, ведаў, была вада. Я ж ужо другі дзень апрача ўласнай крыві, нічога не меў у губах.

— Дайце напіцца! — папрасіў я, а голас мой прагучэў як прадсмертнае жаданне.

Цырульнік адліў з кацялка крыху вады ў накрыўку і падаў мне.

— Маеш, пі! Толькі хутчэй, каб ахраннік не пабачыў.

Я прыпаў да пасудзіны сухімі, палопанымі губамі. Не, няма на свеце такога напітку, які б лепш смакаваў мне

Мазурскае возера. Фота А. Карпюк

СПРОБА ВЫВАДАЎ

ЛЕТА МАЛАДЫХ

Калі чалавеку не хочацца рушыцца з месца — гэта знак, што ён стары, хаця б меў толькі 20 год. Маладосць не зважае на змучанне, на недаспаныя, бяссонныя ночы. Яна хоча лётаць. Яна хоча развіць свае крылы і парыць, і з вышыні глядзець на ўсё. Такое ее права і прывілей. А лета?

Лета, вядома, як найбольш на руку такім маладым мерапрыемствам. Вядома, сонца, цяпло, лёгкасць, рэкі і азёры чакаюць. Хаця... пачакайце. Вёска мае сваё аблічча і свае вымогі. Тады, калі горад перажывае свой мёртвы (агурковы) сезон, вёска стогне пад цяжарам найбольшай працы. І сонца, так радасна лоўленае над возерам, смаліць спатнелыя плечы маладога і старога працаўніка зямлі. Калі спелае жыта чакае, цяжка парыць над зямлёй. Таму нашай беластоцкай нізінай моладзі прапануем развіць крылы зімою, узляцець над горамі ў снежным пакрывале і залажыць «Зіму маладых».

Маладзёжныя арганізацыі, асабліва ЗМВ арганізацыйна гэта павінны развязаць. А тым часам? Займемся летам маладых, згодна з загалоўкам. Ідучы следам нашай сімпатычнай раскажам аб леце маладых вясковых. Яны мелі сваё лета ў цяжкай працы. 7 лагераў арганізаваў ЗМВ і 700 асоб з іх скарыстала. Праўда, у большасці вясковая інтэлігенцыя. Тыя 700 асоб пабывалі перад усім на двухтыднёвых курсах адукацыйна - адпачынковых у лагеры ЗМВ Старыя Юхы (прастарай і прыгожай мясцовасці ў Элцкім павеце).

Частка моладзі з сельскагаспадарчых школ — СПР-аў была на 10-цідзённых курсах у Варшаве. ЗМВ арганізаваў вандроўныя групы моладзі, якіх было 30 у сярэднім па 20 асоб.

Моладзь, якая нідзе не ехала, не вандравала, лета правяла так: кожнае свята ці нядзелю адбываліся фэсты, з'езды, злёты, якія гуртавалі ўсю аколіцу. Моладзі на такую ўрачыстасць з'язджалася мноства. Арганізатары ўрачыстасці, павятовыя праўленні ЗМВ і вясковыя гурткі, рыхтавалі цікавую праграму. Месца для фэстаў выбіралася ў найпрыгажэйшым кутку аколіцы, над рэчкай, здалёк ад манаполькаў.

Праўленні паветаў арганізавалі таксама экскурсіі ў далейшыя мясцовасці краіны. Для прыкладу: Гайнаўка для некалькіх дзесяткаў сваіх членаў, перадавікоў сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, сарганізавала экскурсію ў Пулавы (азотны камбінат) на 6 дзён.

Братняя ЗМС, сваёй чаргой, ва ўласным лагеры у Борках каля Аўгустова таксама на адукацыйна - адпачынковых курсах прыняла за лета 800 асоб. Фабрыкі (напрыклад папулярная «Хімічная» з Гайнаўкі) сваім працаўнікам арганізавалі экскурсіі. З Гайнаўкі паехалі трасай Ольштын — Эльблёнг — Гданьск. Былі розныя іншыя формы адпачынку: вандроўкі, кастры, спатканні.

Праз ЗМС з нашага ваяводства больш 200 асоб пабывала за граніцай. Была тут моладзь і з вясковай арганізацыі. Найчасцей наведваемыя краіны: СССР, Югаславія, Францыя, ГДР, Чэхаславакія, Італія.

У сваёй інфармацыі падкрэсліваю значэнне выездаў, экскурсій для маладых. Гэта найбольш сучасная форма пазнавання людзей і свету, і хацелася б, каб вясковая моладзь — так ад плуга і трактара, часцей карыстала з такой формы. А так, як па вышэй сказаных прычынах цяжка летам, таму надыходзячая зіма няхай выцягне іх ад цёплых печаў на марозныя турыстычныя шляхі краіны. Такое жаданне кірую да маладзёжнай вясковай арганізацыі, да яе павятовых праўленняў, да сяброў, якія кіруюць арганізацыяй.

Вера Леўчук

„БЯРОЗАЎЦЫ"

У пачатку жніўня г.г. выдавецтва «Książka i Wiedza» ў Варшаве выдала аб'ёмістую (каля 500 старонак) кніжку пад загалоўкам «Bereziacy», якая з'яўляецца зборнікам успамінаў 100 асоб, якія былі вязнямі вядомага перад вайною на ўвесь свет канцэнтрацыйнага лагера ў санацыйнай Польшчы ў мясцовасці Картуз-Бяроза.

У 1963 годзе Інстытут Гісторыі Партыі пры ЦК ПАРП звярнуўся з заклікам да ўсіх былых вязняў «Картуз - Бярозы» напісаць успаміны, каб пакінуць у гісторыі дакумент ганьбы польскага фашызму, які па прыкладу нямецкіх фашыстаў стараўся знішчыць рэвалюцыйны актыў Польшчы.

Не ўсе адгукнуліся на заклік Інстытута Гісторыі. Большасць былых вязняў «Картуз-Бярозы» ўжо не жыве. Частка памерла пасля адбыцця канцлагера, шмат загінула ў барацьбе з гітлераўскімі акупантамі, а частка загінула ў барацьбе за свабоду ў розных краінах — у Іспаніі (у 1936—1938 г.г.), у Францыі ў час акупацыі, у Грэцыі ў час вызваленчага ўзброенага паўстання і ў інш. Не ўсе, хто і жыве, ведалі аб заклiку.

Але рэдакцыйная камісія не змагла выкарыстаць поўнасцю ўвесь матэрыял, які атрымала ад тых, што напісалі. Аб перажываннях кожнага можна напісаць кнігу. Таму ўсе выдрукаваныя ўспаміны моцна скарочаны. Але чытаць іх не можа спакойна сёння, пасля стольких год, нават той, хто быў у «Картуз - Бярозе». А хто сёння ведае, чым была «Картуз - Бяроза» і як у ёй было?

18 чэрвеня 1934 года ў «Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej» было надрукавана распараджэнне прэзідэнта Польшчы № 473 ад дня 17 чэрвеня 1934 года «ў справе асоб, пагражаючых бяспецы, спакою і публічнаму парадку». Распараджэнне гэтае падпісалі: прэзідэнт І. Масціцкі, старшыня Рады Міністраў і міністр унутраных спраў Л. Казлоўскі, міністр замежных спраў І. Бэк, міністр вайсковых спраў Ю. Пілсудскі, міністр скарбу Ул. Завадскі, міністр справядлівасці Чэслаў Міхалоўскі, міністр веравызнанняў і асветы — В. Енджэевіч, міністр сельскай гаспадаркі і зямельных рэформаў Наканечнікаў - Клюкоўскі, міністр прамысловасці і гандлю Г. Флёйсер-Райхман, міністр камунікацыі М. Буткевіч, міністр грамадскай апекі Е. Пацаркоўскі, міністр поштаў і тэлеграфаў Е. Калінскі.

Гэта значыць, што распараджэнне было важнае ўсебакова.

Паводле гэтага распараджэння аб пасланні ў «Картуз-Бярозу» (у распараджэнні называецца яна «miejsce odosobnienia») вырашаў сваім подпісам ваявода. Гэта фармальна, бо фактычна — мясцовая паліцыя.

Пасылалася ў «Картуз-Бярозу» без судовага прыгавору на тры месяцы, але быць там можна было гадамі, бо кожныя тры месяцы прыходзіла ад ваяводы прадаўжэнне на далейшыя тры месяцы.

Калі мясцовы доктар бачыў, што вязню аставалася жыць нядоўга, дык выпускалі, каб паміраў у хаце. У «Картуз-Бярозе» было аднак тры выпадкі смерці: 6 мая 1936 года памерлі, скатаваныя ў карцэры, беларускі селянін Аляксандр Мазырко і студэнт з Вільна Абрам Германіскі, а 1 красавіка 1938 г. Юзэф Нядзельскі, вядомы прафсаюзны дзеяч з Лодзі.

Чым была «Картуз-Бяроза» ў санацыйнай Польшчы і што ў ёй рабілі з людзьмі польскія фашысцкія каты — хай кожны прачытае ў кніжцы.

Газета «Работнік» — цэнтральны орган Польскай сацыялістычнай партыі ад 19 снежня 1934 года пісала: «Патрабуем неадкладнай ліквідацыі канцлагера «Картуз-Бяроза» і прыцягнення да адказнасці вінаўных за злоўжыванні, звязаныя з гэтым канцлагерам... Лічым распараджэнне ад 17 чэрвеня г.г. у справе «Картуз-Бярозы» нязгодным з канстытуцыяй... лічым «Картуз-Бярозу» за ганьбу для польскай дзяржавы!»

Працоўныя ўсяго свету прысылалі ў адрас польскага ўрада пратэсты і патрабаванні ліквідацыі канцэнтрацыйнага лагера ў Картуз-Бярозе. Але санацыйны фашысцкі ўрад глухі да гэтых патрабаванняў. Канцлагер «Картуз - Бяроза» запаўняўся барацьбітамі - антыфашыстамі — палякамі, беларусамі, украінцамі, яўрэямі і літоўцамі нават і тады, калі гітлераўцы напалі на Польшчу. Вызваліла вязняў з «Картуз - Бярозы» і ліквідавала яе назаўсёды Чырвоная Армія ў верасні 1939 года.

УЛАДЗІМІР СТАНКЕВІЧ
двухразовы вязень «Картуз-Бярозы»

* * *

ад гэтых кропляў звычайнай, не вельмі чыстай вады. Як жа я быў удзячны цырульніку! Усё, што было ў пасудзіне, я праглынуў за адзін раз.

— Яшчэ! — працягнуў я накрыўку.

— На жаль, няма больш!

На калідоры зачокалі крокі. Набліжаліся да нашай залы. Мы замоўклі. Цырульнік бязлітасна сэдзіў машынкай па галаве. Камякі акрываўленага валосся падалі на падлогу.

— Ну, як там? — запытаў Маркоўскі, уваткнуўшы нос у дзверы.

— Ужо канчаю, — адказаў цырульнік, выцягваючыся на смірна.

— Хутчэй, не марудзь! — прыказаў паліцай і пайшоў далей.

— Бачыш, мушу спяшацца, — шэптам адазваўся цырульнік. — Пацярпі крыху. Трэба прывыкаць. Трэба вучыцца цярпець. Інакш не вытрымаеш, прападзеш. Яны нас хочуць перамяніць тут у звяроў, адабраць нам волю, пазбавіць веры. Не паддавайся! Цярпі, але ведай сваё! Не забывай, за што ты сюды трапіў.

Тупая машынка рвала валоссе. Я штораз праглынаў енк. У славах цырульніка была глыбокая ўпэўненасць і звычайная чалавечая шчырасць.

— Ты ўжо сам пераканаўся, — гаварыў цырульнік, зрэзваючы брытвай шматдзённую шчаціну з маёй барады. — Тут б'юць на кожным кроку. Але найважней шас не падаць духам. Цела зажыве...

Я не мог ведаць, што гэты цырульнік называецца Каптур, што ён варшаўскі грузчык, член баявой дружыны Саюза камуністычнай моладзі Польшчы. Аб тым даведаўся пазней. Цяпер аднак сядзеў моўчкі. Ад болю кружылася галава, цяклі слёзы. Хацелася, каб неяк хутчэй цырульнік закончыў сваю работу, якая толькі дадавала мне пакуты. Быў яму ўдзячны за зычлівасць, але яго словы не мог успрымаць з увагай.

ЗАПІСЫ Ў КАЛЕКТЫЎ ПЕСНІ І ТАНЦА

Гарадскі аддзел БГКТ у Беластоку вядзе набор кандыдатаў у калектыў песні і танца. Запісы адбываюцца штодзённа (апрача панядзелка) ад 14 да 21 гадз. у будынку ГП БГКТ на вул. Варшаўскай 11

БУДЗЕ НОВАЯ ШКОЛА

У Меляшках, Беластоцкі павет, школа размешчана ў трох вясковых хатах. Але хутка і меляшкоўскім дзецям засвеціць сонца праз новыя вокны сапраўднай сучаснай школы. Ужо пачаліся рабіць выкопы (на здымку) для фундаментаў пад будынак новай школы.

Фота Аляксей Казёл

У Кожыне па-новаму

Змяніла свой выгляд вёска Кожына. Да нядаўна — гэта адна з найбольш адсталых вёсак Бельскага павета. Цяпер тут развіваецца сельгасгуртом. Вёска атрымала электрычнае святло. На стаўбах ноччу зіхацяць электрычныя лямпачкі. Сляне грамадскім чынам перабудавалі вуліцу. За апошнія гады Кожына ўзбагацілася некалькімі мураванымі будынкамі: школа, крама і малачарня. Апошнія два пабудаваны пры выдатнай дапамозе жыхароў вёскі.

На здымку: Новыя будынкі: малачарня, крама, а за імі школа.

Фота і тэкст **А. Карпюк**

Сельская гаспадарка без таямніц

Чаму іменна кваліфікаты?

Мала збіраем збожжа. Трэба імпартаваць зерне. Не хапае кармоў для жывёлы. Па ўраджайнасці з гектара наша ваяводства займае адно з апошніх месц у краіне. Адным словам, слабавата са зборам зерня на Беласточчыне.

Рознымі шляхамі можна палепшыць існуючае становішча. І трэба прымяніць усе магчымасці разам. Важная справа — насенне. У Гайнаўскім ці Бельскім паветах можна спаткаць такіх гаспадароў, якія вымянялі зерне на насенне чвэрць веку назад. Яны могуць старацца прымяніць угнаенне, даглядаць пасеянае, але гэта мала паможа. Звыраднелае зерне не можа даць добрага ўраджаю.

І людзі гэта ўсё лепш разумеюць. Да гэтага часу выменьвалі збожжа на пяты год, а бульбу — на сёмы. Цяпер хочам выменьваць зерне на чацвёрты год, а бульбу — на шосты. Гэта ўжо рух наперад. Гэта шанцы павысіць ураджай. У маштабе ваяводства гэта можа даць дадаткова ў год каля 100 000 тон збожжа. Аб гэтым варта памятаць напярэдадні асенняга севу.

Шматгадовыя доследы і назіранні паказалі, што азімыя даюць лепшы ўраджай і менш уражлівыя на капрызы пагоды. Таму прапануем засяваць восенню як найбольш. У нас збожжа займае больш 600 тыс. гектараў, што ставіць яго на першае месца сярод палявых культур. Таму і такая зацікаўленасць магчымасцямі павышэння ўраджайнасці.

На сёлеташні сеў сляне атрымаюць 4 000 тон жыта і пшаніцы. Гэтае высакаякаснае насенне будзе гарантыяй лепшых ураджаяў. Высакаякаснае насенне дадуць, галоўным чынам, дзяржаўныя гаспадаркі, якія спецыялізуюцца ў прадукаванні насеннага матэрыялу. Становішча ў нашым ваяводстве стварае ўжо магчымасць ПГР-ам рэпрадукаваць пшаніцу і ячмень. Высакавартаснае насенне будзе дастаўлена сялянам праз гандлёвыя ўстановы.

Рэпрадукаванае насенне — гэта танны і эфектыўны спосаб павелічэння ўраджаяў. Для сялян гэта асабліва карысна, бо значную частку коштаў рэпрадукцыі зерня пакрывае дзяржава. Таму трэба выкарыстаць такую магчымасць, бо такім чынам можна павысіць ураджаі на 2—3 ц з гектара. Вядома, адно толькі добрае насенне яшчэ не вырашае праблемы. Яно павінна быць запраўлена хімічнымі прэпаратамі. Высяваць яго трэба сеялкай. Кожны павінен старацца запэўніць хоць мінімум мінеральных угнаенняў. Былі спробы даваць пад збожжа гной. Аднак вялікіх вынікаў гэта не дало. Напр., сельскагаспадарчая станцыя ў Бебжы прапануе пад збожжа толькі мінеральныя ўгнаенні ў адпаведных порцыях.

Існуюць у нас вялікія шанцы павелічэння колькасці збожжа шляхам рэалізацыі насенных планаў. Гэта вельмі сур'ёзная праблема ў нашым ваяводстве. Яе значэнне яшчэ больш павялічваецца ў сувязі з пашырэннем кантрактацыі і павышэння цэн.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

Пра Дабрыводы па-добраму

(Працяг са стар. 1)

везці са станцыі Чаромуха некалькі вазоў шлаку (жужлю), назбіраць у полі камення, накапаць жвіру, папрацаваць пры прадукцыі «пустакаў».

Дзяржаўнымі грашыма плоцяць у Дабрывадах толькі майстру і за гэтыя матэрыялы, якіх дабрывадаўцы самі не могуць раздабыць без грошай Патрэбны, скажам, дошкі, дык кожны прывёз са свайго лесу па адной сасонцы, гуртам распілавалі і ёсць дошкі. Патрэбныя рабочыя, дык члены будаўнічага камітэта: **Наум Якубоўскі, Васіль Маркевіч, Аляксей Радыёнаў** або солтыс **Андрэй Зіневіч** разбягаюцца па хатах, заказваюць, каму прыйшла чарга.

— Да канца гэтага года. — цвердзіць старшыня кляшчэлеўскай грамады, — школа будзе гатова.

Няма асноў, каб не верыць упэўненым словам.

Гавораць, што назва вёскі Дабрывады ўзнікла ад добрай крынічнай вады. Гэта праўда. Вада сапраўды тут добрая і крыніц вельмі многа. Але гэтым, што робяць дабрывадаўцы цяпер для сябе і сваёй вёскі, ствараюць яны адну найбольш жыватворную, найбольш добрую крыніцу іх будучыні.

В. РУДЧЫК

фота **Г. Рагазінскі**

ЯК ДАГЛЯДАЦЬ РУКІ

Шмат атрымоўваем лістаў (асабліва ад маладых дзяўчат) з запытаннем: як даглядаць рукі ў час капання бульбы?

Восенню наогул рукі больш нішчацца. Гэтаму спрые халоднае і ветранае надвор'е, а тым больш у час капання бульбы. Рукі становяцца чорнымі, бруднымі, патрэсканымі, часта апухлымі. І каб гэтага пазбегнуць, трэба даглядаць іх.

Найлепшым спосабам догляду з'яўляюцца гумавыя пальчаткі. Можна купіць іх у хімічных магазінах, у аддзелах вырабаў з пластыку, у магазінах санітарыі і гігіены і г.д. Пры пакупцы трэба пальчаткі абавязкова памераць: замалы размер будзе ціснуць у пальцах, а завялікі будзе ссоўвацца з пальцаў. Цана гумавых пальчатак 11—13—17 злотых. Але пра пальчаткі таксама трэба дбаць. Перад гэтым, як надзець пальчаткі на рукі, абавязкова насыпце ў пальчаткі тальку, які каштуе ўсяго 30 грошы. Або як знімеце іх: праверце (надзьмухаўшы ў іх паветра), ці не парваліся яны, вымыйце, высушыце і насыпце тальку.

Рукі добра вымыйце ў цёплай вадзе і вышаруйце намыленаю шчоткаю. Потым добра высушыце рукі. Затым уватрыце ў скуру вітамінавы крэм для рук. Нанач уватрыце ў далоні мяшанку, зробленую з 50 грамаў гліцэрыны, 50 грамаў адэкалону і 1 лыжкі соку расцертага і высцнутага рабарбару (калі хто мае — то сок з лімона).

ЯК АПРАНУЦЦА

«Дарагая Аксіння, парай мне. Мяне запрасілі ў госці ў горад. Для мяне гэтае запрашэнне з'яўляецца вельмі важным. Як апрануцца, што пашыць: ці сукенку, ці касцюм, ці світар?» — піша Зося з Г.

Месяц верасень — гэта ўжо канец лета і пачатак восені. І таму найлепш будзе, як ты, Зося, пашыеш сукенку - касцюм, як бачыш на здымку. Купі

аднаколернай эланы або шэрсці. Пашый сукенку без рукавоў, крой просты, звычайны, падобны да кашулі. Да гэтага жакет без засцежкі. Калі будзеш сядаць за стол — жакет знімеш, павесіш, а застанешся толькі ў адной сукенцы. Вельмі ўмела да колеру сукенкі касцюма дабяры лодачкі (чулэнка), сумачку і каралі. Калі будзе холадна, спатрэбіцца яшчэ і пальчаткі. Гэтыя дадаткі павінны быць у адным адценні.

АКСІННЯ

У нядзелю і зараз можна ўбачыць старых жанчын у цяжкіх народных саянах.

ШЛЯХАМ ЗАГІ

Этнографы (спецыялісты ад народнай культуры) прылады сялянскай працы трактуюць як прадмет матэрыяльнай культуры народа. Этнографы займаюцца перад усім зб іраннем старых прылад сялянскай працы, апісаннем іх будовы і выкарыстання.

Тварэнні народнай матэрыяльнай культуры (сохі, плеценыя бораны, драўляныя вазы і мноства іншых прылад штодзённага жыцця) вышлі аднак зараз з практычнага карыстання. Іх месца занялі прылады прамысловага паходжання.

Працэс гэты меў вялікі ўплыў на далейшы лёс цэлай народнай культуры, быў першым крокам на шляху распаду традыцыйных яе форм.

Сталася так з дзвюх істотных прычын.

Па-першае. Народная культура заховае сваю самабытную арыгінальнасць перад усім таму, што традыцыйным сялянам здаецца, быццам бы ўсе яе формы, у тым ліку і ўсе тварэнні матэрыяльнай культуры, прылады працы і г.д. былі найлепшымі і найдасканальшымі з усіх магчымых. Масавае ўвядзенне прылад працы, чужых народнай культуры, падкопвае веру ў старыя аўтарытэты, разбурае прывязанасць да традыцый, да мясцовых арыгінальных культурных вартасцей.

Па-другое. Новыя прылады працы з'яўляюцца пераважна прамысловымі прадуктамі або створанымі з матэрыялаў прамысловай прадукцыі. Пры тым дастаюцца яны ў рукі селяніна шляхам рынку (за грошы). Каб забяспечыцца новымі прыладамі працы, гаспадар мусіць штораз больш прадаваць сваіх прадуктаў і купляць у горадзе за грошы. Такім чынам занікае традыцыйная ізаляванасць натуральнай сялянскай гаспадаркі, а затым і культурная ізаляванасць; селянін паступова ўваходзіць у круг сучаснай індустрыяльнай культуры.

Вышэй сказанае выклікае зацікаўленне: калі і якімі шляхамі ўвайшлі ў сялянскі быт новыя прылады працы і новыя прадметы матэрыяльнай культуры? Які гэта мела ўплыў на лёс народнай культуры беларусаў?

У артыкуле гэтым займаемся першым з пастаўленых пытанняў. Матэрыялам да аналіза паслужыла аўтару анкета, праведзеная сярод старажылаў некаторых нашых вёсак, а асабліва вёскі Цялушкі ў Бельскім павеце.

Традыцыйныя прылады працы (саха, воз на драўляных восях, плеценая барана і г.д.), а таксама традыцыйная сістэма апрацоўкі зямлі (ворка валамі, трохпольная сістэма) утрымліваецца непарушна ў адвечнай сваёй форме да канца XIX стагоддзя. Характэрнай рысай гэтых прылад з'яўляецца тое, што ад кожны селянін мог іх сам змайстраваць або рабіў гэта нехта ў вёсцы, за што адплату браў найчасцей не грашыма, а ў натуры (напрыклад, збожжам).

Змены ў прыладах сялянскай працы пачынаюцца некалькі гадоў перад першай сусветнай вайной.

Найбольш знамянальнай сталася падмена традыцыйнай сахі плугам. Была гэта першая сур'ёзная атака на адвечную традыцыю вёскі ў галіне гаспадаравання. Перавага плуга над сахою вялікая і выразная: праца плугам беспараўнальна лягчэйшая і хутчэйшая, пры тым агратэхнічна значна карысцейшая. Нягледзячы на гэта, увядзенне гэтай навіны сутыкнулася з зацятым супрацьдзеяннем вясковай традыцыі. Ствараліся нават пагаворка, якая доўга была папулярнай у нашых вёсках: «Плугам араці — шылам хлеб есці». Сяляне, асабліва старэйшыя, тлумачылі, што ад плуга зямля перастане радзіць, што настане голад і г.д.

(Працяг са стар. 2)

Каштоўныя рашэнні

баўкі на цану кармавых сумясей, якія дастаўляе дзяржава. Падбаўка на цану кармавых сумясей будзе шмат меншая, чымсьці падбаўка цаны збожжа, што павысіць даплату дзяржавы да кармавых сумясей. Хочам гэтым самым утрымаць рэнтабельнасць жывёлагадоўлі. Новая цана кармавых сумясей устаноўлена на ўзроўні, які поўнасцю абяспечвае рэнтабельнасць жывёлагадоўлі. Вось, напрыклад, найбольш папулярная кармавая сумесь для кормнікаў, якая дагэтуль была на 35 зл. даражэйшай ад жыта, будзе цяпер на 15 зл. таннейшай ад жыта за 100 кг. Дагэтуль у час абмену збожжа селянін атрымоўваў роўную колькасць сумесі «Т», але вымушаны быў даплаціць 35 зл. за цэнтнер. Цяпер дастаўляючы 1 цэнтнер жыта селянін атрымоўваць будзе палову цэнтнера сумесі «Т», вартасць якой 142 зл, 50 гр., ды даплату ў суме 157 зл. 50 гр.

Новыя суадносіны цэн на збожжа і на кармавыя сумясі прадуманы так, каб заахвоціць гадоўцаў да шырокага прымянення прамысловых кармавых сумясей замест драбленага зерня, што дазволіць рацыянальна выкарыстоўваць іншы гаспадарскі корм дзеля далейшага пашырэння гадоўлі і павышэння сялянскіх даходаў...

Павышэнне цаны скупкі збожжа — гэта паслядоўнае ажыццяўленне нашай палітыкі эканамічнай дапамогі сельскай гаспадарцы. Новая цана збожжа будзе лепш дастасавана да цаны іншых сялянскіх прадуктаў, якія на працягу апошніх гадоў шмат падаражэлі. Будзе гэта моцны штуршок для інтэнсіфікацыі цэлай збожжавай прадукцыі...»

(вр)

Паўстанкі ПКС

Бельскі павет уключыўся да пабудовы грамадскім чынам аўтобусных паўстанкаў ПКС. Многа слоў крытыкі было ў адрас, на гэты раз, вышэйшых улад з боку людзей і грамадскіх рад за тое, што не даставілі на час дакументацыі. Нарэшце яна надыйшла, і ля шасейных дарог пачалі «расці» першыя будынкі паўстанкаў ПКС. Адной з першых свой чын выканала ГРН у Пасынках. Трэба адзначыць, што будынак пабудавана ў хуткім тэмпе, за што належыцца пахвала гаспадарам пасынскай рады.

На здымку: Будынак паўстанка ПКС.

Тэкст і фота **А. Карпюк**

З друку

СУСТРЭЧА Ў ІНСТЫТУЦЕ ГІСТОРЫІ ПАРТЫІ

З нагоды 60 гадавіны з дня нараджэння генерала Самуіла Малько, былога члена Сакратарыята Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, у Інстытуце гісторыі партыі пры ЦК ПАРП адбылася сустрэча юбіляра з сябрамі па рэвалюцыйнай барацьбе.

Пасля віншаванняў, прысутныя ў цёплых словах гаварылі аб рэвалюцыйным мінулым Самуіла Малько як аб выдатным дзеячу рабочага руху.

«(Трыбуна люду»)

Палікарп Пузіна і яго барацьба з забабонам

Панцеляймон Юр'еў

Пачатак дзевятнаццатага стагоддзя адзначыўся ў Расіі ростам асветы, спробамі перадавых людзей змагацца не толькі з жахамі прыгоннага ладу, з уладаю цароў, але і за пашырэнне рацыяналістычных поглядаў на навакольнае, на прыроду.

Ва ўмовах страшэннай народнай цемнаты, памешчыцкага самавольства, духоўнай цэнзуры, нават такая на першы погляд здавалася бяскрыўдная, барацьба супраць забабонаў здавалася імператару і яго царадворцам — здрадай і крамолай.

У гэтых умовах барацьба за асвету народных мас, выступленні супраць неадукаванасці і цемнаты патрабавалі не толькі смеласці і адвагі, але іншы раз і рашучасці адкрыта выступаць супраць узаконенаму парадку спраў.

Палікарп Пузіна належаў да перадавых людзей свайго часу. Паходзіў са старадаўняга беларускага роду, адна з галін якога апалячылася і паклала пачатак польскага роду таго ж імя. Пётр Пузіна з Вільні быў рэктарам Акадэміі ў Нясвіжы; Аляксандр Пузіна быў аўтарам кнігі «Аб ісцінах праўдзівых чалавечага жыцця», якая была канфіскавана і перапазана знішчэнню ў Любліне ў 1738 годзе. Гэты твор быў напісаны на цудоўнай лацінскай мове.

Палікарп Пузіна, сто гадоў пазней, пайшоў у сляды свайго дзеда і выдаў у свет у 1834 годзе, у тыпаграфіі Расійскай Акадэміі ў СПБ, свой «Погляд на забабоны». Гэтая кніга з'яўляецца адной з найбольш выдатных з'яў у гісторыі рускай і беларускай прагрэсіўнай думкі. Яна знаходзілася ў бібліятэках Лермантава, Бялінскага, Герцэна і Тургенева. Цэнзар А. Нікіценка, які падпісаў дазвол на яе друк, меў вялікія непрыемнасці ад высокапастаўленых духоўных асоб і ў хуткім часе быў, распараджэннем улад, звольнены з работы. Палікарп Пузіна піша ў прадмове да сваёй кнігі: «Звяртаючы назіральны погляд на хатні быт правінцыянальны і бачачы штодзённыя вопыты забабонаў і памылковых думак нашых людзей, якія ва ўсё веруюць, усяго баяцца і якіх на кожным кроку ашукоўваюць, я паспрабаваў паказаць маральную карціну іх саміх, прыводзячы чужыя анекдоты аб памылках, каб прымусіць іх зрабіцца, калі можна, больш разважлівымі».

Аб чым толькі не расказвае гэтая вялікая кніга Палікарпа Пузіны! У ёй мы можам прачытаць і аб шкоднасці забабонаў наогул, аб злачынстве і ашуканстве вядзьмярства, аб ілжэнавуцы астралогіі, аб тым, што не існуюць ні дамавыя, ні прывіды, што прадказанні — гэта хлусня, што народным павер'ям і закляццям — грош цана.

Аб смеласці выказваемых аўтарам поглядаў можна меркаваць хаця б таму, што ён, праўда маскуючы сваё выказванне, адмаўляе замагільнае існаванне, у другім раздзеле свайго расказу ён проста піша «аб забабонах ілжывага веравання». Рэзка крытыкуе панаваўшую ў яго час выхаваўчую сістэму, ён прысвячае гэтаму пытанню цэлы раздзел «Аб забабонах у выхаванні». «Царства забабонаў здаецца царствам бясконцым, — так пачынае Пузіна сваю кнігу. — Забабоны — гэта маці большай часткі памылак нашых».

Палікарп Пузіна быў прыхільнікам усеагульнай асветы; ён бачыў будучыню свайго народа ў «навучанні і пазнанні законаў прыроды, ён паказваў, што цемната і забабоны — гэта пэўная зброя старажытных тыранаў і ўладальнікаў усіх часоў і ўсіх народаў трымаць падданых у страсе, рабалепстве і паслушэнстве.

«Прыдзе час, калі дабрадзейная асвета азарыць шырокія прасторы Айчыны і разалье шчодрыя дары свае на ўсе саслоўі: тады кожны пераканаецца, што ўсё зло на свеце нарадзілася ад недахопаў маральнага выхавання, а ўсё дабро вынікае ад сапраўднай адукацыі!»

Аб самім Палікарпе Пузіне больш падрабязных даных не захавалася. Вядома, што будучы юнаком прыймаў ён удзел у вайне супраць Напалеона, вярнуўшыся ў маёнтак, пайшоўшы ў адстаўку, адкрыў у вёсцы школу, у якой сам вучыў не толькі дзяцей, але і старэйшых сялян. Навакольныя памешчыкі называлі яго «смутьяном». Успамінаў аб ім Герцэн. На экземпляры кнігі Пузіны, якая знаходзілася ў зборах Льва Мікалаевіча Талстога, вялікі пісьменнік зямлі рускай зрабіў уласнаручны надпіс: — «Вялікі розум. Светлы чалавек!»

Памёр Палікарп Пузіна ў пяцідзесятых гадах мінулага стагоддзя. У зборы Бацюшкава, у папках «Белая Русь і Літва» знаходзіцца партрэт Палікарпа Пузіны. На жаль, гэты архіў у цяперашні час недаступны, а месца яго знаходжання невядомае.

У дні першай рускай рэвалюцыі выйшла з друку ў 1906 годзе кніга «Ачагі народнай адукацыі», напісана Л. Іваніцкай. У кнізе гэтай многа месца прысвечана і твору Палікарпа Пузіны. Аўтар называе Палікарпа Пузіны «пачынальнікам беларускага рацыяналізма».

Л. Іваніцкая, відаць, з'яўлялася журналісткай і беластоцкім грамадскім дзеячом, рэдактарам «Беластачаніна» і «Беластоцкай газеты». Прозвішча і ініцыялы імя ў абодвух выпадках ідэнтычны.

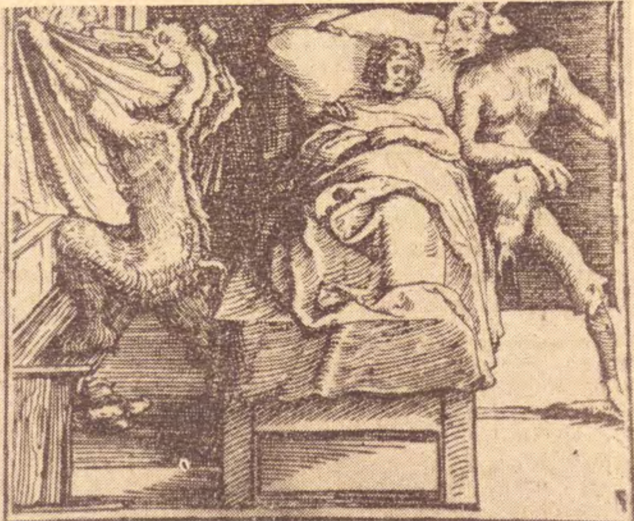

Сон забабоннага чалавека. Сатырычная гравюра пачатку XIX стагоддзя. (З кнігі «Зерцало чалавечай дурноты» СПБ, 1831 г.)

«Замагільнае жыццё забабоннага чалавека». Сатырычная гравюра — лісток, якая высмейвае забабоны звязаныя з народнымі «вераваннямі». Адносіцца да канца васемнаццатага стагоддзя.

НУЎШЫХ ПРЫЛАД

У Цялушках плуг упершыню паяўляецца каля 1910 года. Піянерам новай тэхнікі з'яўляецца Усевалад Грыгарук, які ўтрымліваў пастаянныя кантакты з шырокім светам. Грыгарук быў, праўдападобна, здольным мастаком, маляваў вясковыя пейзажы. Зацікавіўся ім афіцэр царскай арміі з Беластока, купіў Грыгаруку фарбы і забіраў яго карціны, за што праўдападобна, крыху плаціў мастаку. Гэты ж Грыгарук упершыню ў Цялушках купіў сабе плуг і пачаў ім араць зямлю, упершыню паставіў на сваім панадворку драўляны манеж, а таксама яшчэ да першай сусветнай вайны прабаваў касіць збожжа касою.

Нягледзячы аднак на відавочную перавагу новай тэхнікі, нямнога сялян пайшло слядамі Усевалада Грыгарука. Большасць да самага 1914 года асталася пры валах, сасе і драўляным возе.

Гэтае ж самае можна сказаць аб народнай вопратцы, будаўніцтве, упрыгожванню хат. Усялякія навінкі востра высмейваліся, як нейкае дурное дзівацтва.

Калі адзін з цялушэцкіх сялян, яшчэ да 1914 года, пабудаваў сабе дом з вялікімі сучаснымі вокнамі, людзі паказвалі на іх, як на нейкае дзіва, і гаварылі:

— Паглядзі, пабудаваў сабе канцылярыю.

— Пісарам хоча быць!

Іншы малады жыхар Цялушак вярнуўся з царскага войска і хацеў браць шлюб з мясцовую дзяўчынаю ў вопратцы, якую прывёз з сабою. Вядома, што вяртаўшымся з царскай арміі давалі вайсковую вопратку. Вопратка гэтая, як на тыя часы, была дасканалай якасці. Нарачоная аднак нашага юнака расплакалася і не захацела ісці да шлюбу, пакуль той не апрануўся ў сатканы ёю, уласнай работы касцюм.

Да самай вайны народныя ўборы як жанчын, так і мужчын былі ў агульным карыстанні. Адзіным новаўвядзеннем у вопратцы мужчын былі боты з халявамі, якія багацейшыя сяляне надзявалі ў кожную нядзелю, а бяднейшыя толькі да шлюбу.

Бурныя перамены ў матэрыяльнай культуры як Цялушак, так і іншых беларускіх вёсак пачаліся пасля першай сусветнай вайны. Даношваліся яшчэ старыя лапці і саяны, але хто толькі мог і як толькі мог купляў усё новае: коней, плугі, жалезныя вазы і г.д. Не абазначае гэта, што сяляне раптам разбагацелі. Наадварот: жыццё пасля першай сусветнай вайны ў параўнанні з жыццём да вайны значна пагоршылася, панаваў голад, вёска Цялушкі, як і большасць беларускіх вёсак, была спалена. Сяляне харчаваліся чым маглі: крапівою, лебядою, жалудамі, насеннем пустазелля, мякінаю і г.д. Нягледзячы аднак на гэта, не вярнуліся ўжо да старой дарэвалюцыйнай тэхнікі.

Паказвае гэта на значэнне, якое мела ў жыцці нашых сялян гэтак званае «бежанства», эміграцыя ў глыб Расіі, сутыкненне з іншымі людзьмі, іншымі культурамі.

УЛАДЗІМІР ПАЎЛЮЧУК

Насы, носікі і насішчы

Насы вырашалі аб лёсе свету. Даволі прыпомніць славуты нос Клеапатры ці нос Напалеона. Каб былі іншыя — наша гісторыя выглядала б інакш. Нічога дзіўнага, нос гэта найбольш важны «элемент» чалавека, свайго роду «візітная картачка» і «шыльда». Пакажы мне свой нос, а я скажу табе, хто ты... Не, не трэба паказваць. Нос паказваецца сам. Хопіць толькі глянуць, і ўжо ўсё вядома.

Нос не толькі ўпрыгожвае чалавека — ён паказвае таксама на характар гаспадара. Іншы характар мае ўладальнік носа, іншы — носіка, урэшце іншы — насішча. Зусім іншае гаворыць аб чалавеку нос рымскі, а зусім іншае грэчаскі. На іншыя прыкметы паказвае кірпаты нос, на іншыя доўгі, на іншыя тоўсты і.т п. Разнастайнасць насоў агромная. І вялікая разнароднасць людскіх характараў.

Дык вось — увага!

Нос магутны, тоўсты — найчасцей абазначае брак усялякага сораму і далікатнасці ў паводзінах. Яго ўладальнік не лічыцца з думкамі іншых, стараецца дасягнуць свайго за ўсялякую цану.

Нос вытанчаны, зграбны — абазначае ўражлівасць, далікатнасць, высакародныя пачуцці і ўнутраную раўнавагу.

Нос кароткі, кірпаты, тоўсты на канцы, з расшыранымі ноздрамі — абазначае пачуццёвасць, прагнасць і ўдачу ў жыцці. Але таксама — мала пільнасці ў працы, зменлівасць намераў і няроўны характар.

Нос тонкі, высунуты уперад, сагнуты і касцісты — абазначае нязломную працавітасць, амбіцыю, зразумела акрэсленую мэту ў жыцці. Але таксама — інтэлігенцыю і схільнасць да сябелюбства.

Нос кірпаты з рухавымі ноздрамі — абазначае схільнасць да весялосці, уменне жыць з людзьмі, але і пэўную павярхоўнасць. Чалавек з такім носам не з'яўляецца верным у каханні, і верыць яму надта не трэба.

Нос просты, закруглены на канцы, з жывымі ноздрамі абазначае стрыманасць і спакой, раўнавагу і дабрату. Уладальнік такога носа з'яўляецца таварыскім, добразычлівым, разумее асяроддзе і з ахвотаю яму дапамагае.

Нос плоскі, шырокі каля вачэй, сухі — абазначае брак цярплівасці і веры ў самога сябе. Найчасцей здраджвае схільнасць да педантызму і даволі ўмацаваныя, хаця трохі дзіўныя прынцыпы. Чалавек з такім носам наогул з'яўляецца даволі працавітым, але мала таварыскім. Гумар мае зменлівы, часам без прычыны выбухае гневам.

Нас просты, а доўгі пры блакітных вачах паказвае на імкненне да ідэалаў.

Нос просты і тоўсты гаворыць аб дабрадушнасці, грубых схільнасцях і неахайнасці.

Чым мацней нос афарбаваны на фіялетавы колер — тым глыбей заграз чалавек у балоце азарту...

А дзе класічны рымскі нос? Як ён выглядае — не ведаем. Але калі спасярод вашых знаёмых знойдзецца хтосьці, хто да такога носа прызнаецца — ведайце, што абазначае ён рашучасць, энергію, упэўненасць у сябе, пагарду для ўсялякіх прызнаных форм жыцця.

Сцеражыцеся тады людзей з такімі насамі.

(а-ліў)

ПА СВЕЦЕ

Арабскі стыль

На здымку: у сонечнай паўночна - афрыканскай краіне Тунезіі ў горадзе Эспланада - гасцініца. Па знешнему выгляду яна ўтрымана ў традыцыйнай архітэктуры арабаў (арабскі стыль), але, як кажуць сведкі — унутры ўсё суперсучаснае і выгоднае (еўрапейскі стыль).

(вл)

МІЛЬЁННАЯ ТОНА СЕРЫ

Быў год 1953, калі геолагі адкрылі ў аколіцах Тарнабжэгу вялікія залежы сераноснай руды. У 7 год пазней ужо працавала шахта і фабрыка. У 1965 г. Тарнабжэг даў мільённую тону чыстай серы. Ад 1970 года штогод будзем атрымліваць мільён і займем другое месца ў свеце ў прадукцыі серы. Што дае сера? Квас серны, пылісты суперфасфат, хімічныя прадукты для спіртнай прамысловасці, авадабойныя сродкі, сціральныя парашкі.

На здымку: экскаватар падае серу на транспарцёры, адтуль яна вандруе ў вагоны. (вл)

МАЛА, АЛЕ ЦІКАВА

Атамнае сэрца

Доктар Юкіхіно Носэ ЗША лічыць, што атамны рухавік вагой 4,5 фунта і размерам 6х3 дзюма можна памясціць у брушную поласць чалавека. Яго цёплаабменнік будзе спалучаны з падуздышнай артэрыяй. Гэта ядзерна - механічная будова, паводле думак Носэ, прызначана да змены хворага сэрца. (ака)

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

Заданне ў мяне, на маю думку, лёгкае: даведацца, дзе стаяць немцы, колькі іх, што вязуць па чыгунцы, па шашы. Што і сам ведаю, што дабаўляе бацька.

У Страшаве даўно не стала маіх равеснікаў. Частка яшчэ да вайны завербавалася на Урал, астатніх немцы пагналі ў Германію. Нават на станцыях і паўстанках пераважна працуюць незнаёмыя мне людзі. У лагер збіраецца пайсці са мной толькі двайх, але вяртацца яшчэ не хочацца, карціць выкінуць немцам які-небудзь фокус.

Аставалася магнітная міна. Яе перадаю лесніку Карповічу. Яшчэ застаецца тры кілаграмы толу і кавалак бікфордава шнура. Поезд гэтым не ўзарвеш. Падарваць бы стрэлку ў Валілах! Дарога туды вядзе лесам, у ім ведаю кожны кусцік. Адзіная перашкода — рэчка Супрасль — незамерзлая, з чыгуначным і шасэйным мастамі, але ахоўваецца толькі першы.

Выходжу з хаты вечарам. Перад самымі Валіламі, на ўскраі хвойніка, натыкаюся на доўтую, барачната тыпу, будыніну. Пры Польшчы тут быў клуб лесапільнага завода. І цяпер у ім нешта такое самае, чуваць, там рэжа духавы аркестр, і ва ўсю ідуць танцы. Сёння ж нядзеля! Ёсць жа людзі, якія адзначаюць яе, нібы ў даваенны час!

Асцярожна мінаю барак, вылажу на пуць. Перада мной — асветленая электрычнасцю тэрыторыя. Справа — аўтастрада з адшліфаваным асфальтам. Злева — шарэнга маўклівых дамоў з шапкамі снегу. Спераду — стрэлачная будка. За будкай — пункцірчыкі чырвоных, жоўтых і зялёных агеньчыкаў на стрэлках і семафорах. Ля вакзала пішчыць манеўровы паравоз. Гудуць тэлефонныя правады. У будцы рагочуць мужчыны. Ззаду аркестр усё наярвае бравурную мелодыю. Навокал — ні жывой душы!

Падыходжу ўздоўж выкаўзанай паяздамі і добра намазучанай рэйкі. Вось і вілка стрэлкі. Паспешліва суну ў вілку пакет з толам, азіраюся. Гэтак сама бялеюць дахі, бесклапотна рагочуць людзі ў будцы, а барабаны і талеркі выбіваюць рытм. Шнура маю адно шэсцьдзесят сантыметраў. Бегчы трэба будзе на ўсход па найкарацейшай дарозе, яна якраз вядзе ля барака. Вядома, хто там танцуе: немцы з паліцаямі! Мінуць барак лепш да выбуху. Не трапіць на перапынак, танцоры выйдуць на свежае паветра...

Прыслухоўваюся апошні раз. Іграюць факстрот «Розэ мундэ». Гэтую мелодыю люблю. Якраз барабаны з талеркамі прыціхлі, саксафоны цягнуць калена, дзе хлапец на паўтонах просіць дзяўчыну падараваць яму сэрца. Пойдзе адказ самой Розы. За ім — прыпеў. Часу шмат. Падаю на рэйкі. Устаўляю ў тол узрывацель, суну ў яго бікфорд. Чыркаю запалку, агеньчык прытыкаю да другога канца шнура. Бікфорд не загараецца. Нічога, толькі не гарачыцца, запалак — поўны карабок. Чыркаю другую, трэцюю запалку, але зноў нічога не выходзіць. Падмок? Бікфорд, здаецца, вільгаці не баіцца, гарыць нават у вадзе!.. Чорт, мо' для вады іншы ўжываецца?!.. От дык гісторыя!.. Так мне і трэба, Чыгроў пытаўся, ці ўмею з толам абыходзіцца, паспадзяваўся на кемлівасць, цяпер маеш!..

Месца, дзе Карпюк узарваў стрэлку.

ТРЫБУНА чытачоў

Павятовае свята

На павятовыя дажынкі ў Гуранах на 5 верасня сабралася мноства народу. Прыбылі сюды і прадстаўнікі павятовых улад і прадстаўнікі грамадскіх рад нарадовых, ПЗГС-у і ГС-у і іншых устаноў.

Урачыстасць адкрывае старшыня ГРН у Гуранах Мікола Куклік. Пасля тройкаю дэрашаў 5-ціасабовая група прадстаўнікоў сельгасгуртка ў Гуранах падвозіць дажынкавы вянок з дароднага збожжа, а таксама агромны бохан хлеба і ўручаюць гаспадару дажынкавых урачыстасцей — Вячэславу Унучко — старшыні прэзідыума ПНР у Саколцы. Таварыш Унучко выступае з дакладам, у якім гаворыцца аб дасягненнях у сельскай гаспадарцы гэтага раёна.

Першая афіцыйная частка дажынкавых урачыстасцей заканчваецца выступленнем хора Бельскага аддзела Беларускага грамадска - культурнага таварыства, які прыехаў у Гураны па запрашэнню павятовых улад у Саколцы. Пасля выступлення прысутныя аглядалі выстаўку сельскагаспадарчых культур, якая знаходзілася ў вестыбюлі школы. Тут можна было ўбачыць капусту выгадаваную Клаўдзяй Мірон з Гуран, пшаніцу Івана Грыца з Новага Вострава, грэчку Генадзія Крэйзы з Малых Азяран, высокае зярністае жыта Міколы Кукліка з Паўднёвага Вострава і т.д.

Іншых зноў захапляла сельскагаспадарчая тэхніка, якая багата была паказана на школьным пляцы.

У гэты дзень першы раз у гісторыі вёскі Гураны адбывалася такая вялікая павятовага значэння ўрачыстасць ураджаю.

Пад музыку аркестра на вольным паветры да позняй ночы працягвалася святочная павятовая забава. (мх)

Чатыры для Беласточчыны

У агульнакраёвым спаборніцтве на найлепшую бібліятэку Беластоцкага ваяводства заваявала 4 цэнтральныя ўзнагароды Міністра культуры і мастацтва.

1) 6 тысяч злотых для павятовай бібліятэкі ў Галдапі, 2) 10 тысяч для бібліятэкі ў Супраслі, 3) мота-веласіпед для грамадскай бібліятэкі ў Філіпове (Сувальскі павет) і 4) мота-веласіпед для грамадскай бібліятэкі ў Рафалоўцы (Беластоцкі павет). (вл)

План развіцця паслуг

Павятовыя ўлады Гайнаўскага павета апрацавалі план развіцця паслуг на гады 1966—1970. Прадбачвае ён узрост сеткі паслуговых устаноў з 345 да 423. Вартасць гэтых паслуг у параўнанні да 1965 года ўзрасце да 64% і будзе складаць суму 33.152 тыс. зл

У рамах прыдзеленых інвестыцыйных лімітаў запланавана ў гадах будучай пяцігодкі: аддаць у агульнае карыстанне турыстычную гасцініцу (атэль) у Белавежы, слёсарскае прадпрыемства ў Гайнаўцы, пункты аховы здароўя ў Новаберазове і Старым Ляўкове. Прадпрыемства «Эльдом» пабудуе ў Гайнаўцы павільён прыстасаваны да рамонту змеханізаваных дамашніх машын і прылад.

Ю. Козак
Гайнаўка

Бабікаўскі сельгасгуртoк

Бабікаўскі сельскагаспадарчы гурток (Сакольскі павет) зусім яшчэ малады. Існуе ён некалькі год, але нягледзячы на гэта разгарнуў шырока сваю дзейнасць. Гуртколўцы карыстаюцца ўжо двума трактарамі з прычэпамі, дзвюма снапавязалкамі, малацільным агрэгатам і многімі іншымі сельскагаспадарчымі машынамі. Дзякуючы багатай сельскагаспадарчай тэхніцы гуртка сяляне не толькі з Бабікаў, але з навакольных вёсак наймаюць да працы машыны. У летнюю пару трактары са снапавязалкамі жалі збожжа, а зараз бесперапынна трактары працуюць пры «падарыўках», а малацільны агрэгат ужо многа тон абмалаціў жыта.

Вялікім поспехам карыстаецца сярод сялян млын - «шрутоўнік».

Варта адзначыць і тое, што трактарыста грамадзяніна Кудашэвіча сяляне лічаць адным з найлепшых спецыялістаў павета.

А. Суровец
Сакольскі павет

Радасны дзень у Астраўку

1-га верасня ў Астраўку на Сакольшчыне аддана ў карыстанне прыгожую школу-помнік 1000-годдзя Польскай дзяржавы. Шмат тут укладзена сялянскай грамадскай працы пры «нефаховых» работах. Акрэсліваецца яна на 29 тысяч злотых. Школа атрымала ўсе сучасныя навуковыя абсталяванні, кошт якіх склаў суму блізка 300 тысяч злотых.

Пры школе пабудавана таксама дом на памяшканні для настаўнікаў. Гэта вельмі важная справа. Настаўнікі ўжо не будуць жыць у нявыгадных гаспадарскіх хатах.

Усё тут добра зроблена. Адным толькі недахопам з'яўляецца тое, што пры школе не пабудавалі калодзежа. Ваду і для настаўнікаў і для патрэб школы і школьнікаў трэба насіць з Астраўка (500 метраў). Відавочна Падляшскае будаўлянае прадпрыемства (Сакольскі аддзел) ужо прызвычаілася сваёй працы не даводзіць да канца, каб можна было часцей успомніць гэтую ўстанову.

А. С.
Астравок

Аб гэтым трэба падумаць

Пра сельскагаспадарчы гурток у Зубраве мы ўспомнілі, што добра гаспадарыць, што дабіваецца ўсё большых вынікаў у сваёй працы. І так яно ёсць. Але тут ёсць справы, над якімі трэба задумацца. Машыны і трактары цэлы год стаяць пад «голым небам». А ўсім вядома, што дождж, снег і мароз развальваюць самыя моцныя скалы, а што гаварыць аб машынах. Часта здараецца, што машыны даўжэйшы час стаяць на вуліцы, сярод вёскі, што пагражае бяспечнаму праезду веласіпедам ці матацыклам. Вось так як гэтая (на здымку) снопавязалка. Нам здаецца, што ўжо пара падумаць аб пабудове будынкаў для машын.

Тэкст і фота (к)

Новыя злеўні

У Ляўкове злеўня малака змяшчаецца ў новапабудаваным памяшканні. Стаіць яна ў выгадным і зручным месцы не толькі для Ляўкова, але і паблізкіх вёсачак і каленій.

Падобная злеўня малака пабудавана і пры станцыі Нараўка. Асталося толькі давесці ў парадак вонкавы выгляд — атынкаваць будынак.

І так, у нашым раёне ўсё пабольшваецца і пабольшваецца колькасць выгадных злеўняў малака.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

КІНО

Праграма на 21—26.IX.1965 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Kapitan" (bułg.), 21—22. „Biała karawana" (radz.), 23—24. „Inspektor Morgan prowadzi śledztwo" (angl.), 25—26.

Дубіны
„Życie raz jeszcze" (polski), 25—26.

Нарва
„Beata" (polski), 22—26.

Нараўка
„Podróż w kwiecień" (radz.), 22—26.

Чыжы
„40 minut przed świtem" (radziecki), 22—26.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Hasło „Odwaga" (angl.), 22—26.

Бранск
„Zamach" (polski), 21—22. „Romans nieznajomych" (USA), 23—24. „Maria" (czeski), 25—26.

Орля
„Głos ma prokurator" (polski), 22—26.

Райск
„Handlarze opium" (chiński), 22—26.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Latawiec z końca" (franc.), 21—22. „Za białym murem" (czeski), 23—24. „Karambol" (węgierski), 25—26.

Міхалова
„Bajka o zmarnowanym czasie" (radz.), 21—22. „Kronika jednego dnia" (radz.), 23—24. „Gładka skóra" (franc.), 25—26.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц
„Zgliszcza Radopolie" (jugosł.), 21—22. „Tajemnica złotego runa" (franc.), 23—24. „Karambol" (węgierski), 25—26.

Мілейчыцы
„Legenda o wilku Lobo" (USA), 21—22. „Nowy Gilgomesz" (węgierski), 23—24. „Wojna trwa" (włoski), 25—26.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Między nami złodziejami" (czeski), 21—22. „Skarb" (polski), 23—24. „Strzał we mgle" (radz.), 25—26.

Шудзялава
„Więzy krwi" (radz.), 22—26.

Сідра
„Poślubny rejs" (angl.), 21—22. „Wyspa złoczyńców" (polski), 23—24. „Biedni bogacze" (węgierski), 25—26.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор
„Premiera odwołana" (NRD), 25—26.

ТЭАТРЫ

Тэатр ім. Вянгеркі (выязная група)

Міхалова
„Zabawne zdarzenie" — 21.IX.

Гайнаўка
„Zabawne zdarzenie" — 24.IX.

Робіцца млосна. Няўжо ішоў сюды дарэмна?

Па шашы можа ехаць машына, да асфальту — каменем дакінуць! Болей не азіраюся, не ўслухоўваюся, пачынаю чыркаць і чыркаць. Пракляты шнур — як зачараваны! Гляджу, — застаўся адзін запалак! Хвіліну вагаюся, не рызыкую апошняй надзеяй. Што рабіць? Вось-вось хто-небудзь надыдзе або выглянуць з будкі стрэлачніка! Ад роспачы ледзь не рву на сабе валасы.

І тут, мусіць ад напружання, у галаве раптам святлее. Выразна ўспамінаю пачуты мімаходам у заслоне расказ аднаго партызана, як ён узрываў вадакачку і не загараўся бікфорд... Галоўку запалкі прыкладаю да парахавой сарцавіны шнура, шоргаю па галоўцы скрыначкай.

Пшых-х-х-х! — пругка б'е ў нос вясёленькі язычок газаў.

Кідаю шнур і ўсхопліваюся: бягом да барака! Адзін сантыметр шнура гарыць секунду, у маім распараджэнні роўна мінута!

Да будынка яшчэ крокаў сорак, як адчуваю, што ўжо час узрывацца толу! Каб выбухам не загнала ў плечы кавалак рэйкі, падаю. І амаль адразу за мной бухае. Секанула металам па правадах, адно жаласліва і прарэзліва ціўкаюць драты. Коціцца рэха па Валілах, адбіваецца ў Каралеўскім лесе, замірае. Ціхне музыка. У вокнах клуба гасне святло. Выхопліваю з кішэні наган, ускокваю на ногі.

96

Далятаю да будыніны. У ёй дзіка вішчаць дзяўчаты, грыміць мэбля, з дзвярэй вывальваюцца людзі, ныраюць у лес. Адчуваю, у якой яны паніцы, не збаўляю ходу. Перада мной вырастае без шынялі і шапкі, з пісталетам у руках салдат, тарашчыць на мяне жахлівыя вочы, крычыць:

— Was ist denn los? [1]

— Was ist denn los? — не менш узбуджана крычу на яго і я.

Думаць няма часу. Салдат у мяне на дарозе. Інстынктоўна ўзнімаю наган і кірую яго ў грудзі. Застаецца толькі націснуць спуск, ды салдат як бы праваліваецца ў яміну, знікае, я пра яго забываю. Не блакіравалі б мост! Пускаюся бегчы хутчэй.

Перад ракой збочваю ў поле, падаю, разглядаю фермы маста. На фоне неба сіметрычныя і чоткія лініі бэлек і крыжавін, выразныя, без пабочных прадметаў. Толькі за дзвёсце метраў за імі, на чыгуначным мосце, пануе ажыўленне. Адтуль раз-пораз узнімаюцца ракеты і з сычэннем шлёпаюцца ў балота. У Валілах тыркае крупнакаліберны кулямёт, тучыць пару спозненых вінтовачных стрэлаў. Стрэлы адзываюцца і ў Гарадку. Мяне гэта цяпер не датычыць. Зноў вылятаю на асфальт.

Прабегшы мост, уздыхаю з палёгкай і рагачу. Вельмі ж пацешна крычаў на мяне немец, а я на яго!

[1] — Што здарылася?

(Працяг будзе)

97

Дарагое Сэрцайка!

І мне прыйшла патрэба напісаць да цябе і папрасіць парады. Мне 17 год. Працую я дома ў бацькоў на гаспадарцы. Пазнаёмілася з хлопцам, які старэйшы ад мяне на пару год. Сябравалі мы з сабой 2 гады. Прызнаваўся мне ў каханні і абяцаў, што ажэніцца толькі са мной. І вось здарылася няшчасце. У нашу вёску аднойчы прыехала дзяўчына з суседняй вёскі, — якая называецца Каліна. І вось з ёю мой хлопец пасябраваў. Адвозіць заўсёды яе дамоў, а да мяне ўвогуле не гаворыць. Кажа, што я яго не варта, я магу сабе знайсці яшчэ не аднаго. Я пакахала аднак яго моцна. І добра ведаю, што калі адыйдзе ад яго Каліна, ён ізноў вернецца да мяне. Толькі я гэтага яму ніколі не прабачу.

Дарагое Сэрцайка, парай, што рабіць, ці кахаць яго далей ці пакінуць? Выдрукуй маё пісьмо, мо' ён прачытае і мо' зразумее, што дрэнна робіць.

Діна з Бельшчыны

Мілая Діна!

Пытаеш, ці кахаць, ці пакінуць? То ж ты хіба ўжо і так усё зразумела, ты не маеш іншага выбару, як толькі забыць аб ім. Разумею цябе, што гэта не лёгкая справа. Але павер мне, гэта пяройдзе. Ты ж маеш яшчэ толькі 17 год. І мо' яшчэ не раз прыдзецца пакахаць хлопца. Іменна цяпер ты павінна паказаць сваю амбіцыю, паказаць, што ты больш вартая, чым твой хлопец, які гаворыць, што ты яго не варта. Твой хлопец ніколі цябе не кахаў, мо' толькі ў той час ты яму падабалася, бо іншае не знайшоў, каб падабалася больш цябе. І таму сябраваў з табою. Відаць, Каліна лепш яму спадабалася, і ты тут нічога ўжо не зробіш, а мусіш з гэтым згадзіцца. Старайся не думаць аб ім, прабываць як найбольш з моладдзю. Гэта табе дапаможа забыць аб ім. А калі сапраўды за нейкі час захоча зноў вярнуцца да цябе (мо' пакіне яго тая дзяўчына), ты ўжо не павінна з ім дружыць, а проста толькі лічыць яго так як іншых хлопцаў, як сяброў. Тым больш, што твой хлопец цяпер нават не хоча гаварыць з табой. Ты таксама павінна паказаць свой гонар.

Усяго добрага жадае Табе
Сэрцайка

УЛАДЗІМІР КОРБАН

ПАРТНЕРЫ

Як кажуць, схільнасці ўсе людзі маюць.
Адны — рыбалку паважаюць —
Ля пелькі з блешняй могуць векаваць.
Другія — ў даміно казла ганяюць.
А трэцім падабаецца співаць.
Трапляюцца і схільныя да пляшкі...
Рамана ж захаплялі шашкі.
Адну-другую партыйку згуляць
Лічыў ён асалодай з асалоды.
Дык вось таму Раман заўсёды
Кагосьці да сябе стараўся залучыць.
І калі дамку удавалася закрыць —
Душой узносіўся да неба.
Смяяўся, рагатаў, трыумфаваў.
Пры тым, партнёра частаваў
Як трэба, —
Гасціннасць у яго тады была без меж, —
Ад пуза пі і еж!
Вось так і залучыў аднойчы ён Ляксея.
Хто хітры, той Раману ўмеў прайграць,
Абы пабаляваць...
А вось Ляксей крывіць душой не ўмее.
Гульню ж у шашкі разумеў.
Ледзь толькі ён за дошку сеў,
Адразу ж так прыпёр гаспадара неспадзявана,
Што градам пот пасыпаўся з Рамана.
Раман скіпеў.
«Давай яшчэ адну згуляем!» — патрабуе.
Што ж, выйграў у яго Ляксей і тую.
«Давай яшчэ...» «Давай!» І зноў не рад, —
Прамазвае ўсе партыі падрад.
Зубамі ён рыпіць, лютуе,
А выйграць не злаўчыцца аніяк.
Калі ж Ляксей, не даўшы мазу,
Аж тры запёр яму адразу,
Раман раз'юшыўся нарэшце так,
Што лаяцца пачаў без сораму й разбору.
Не толькі чаркі не паставіў ён,
А закрычаў што сілы: «Во-он!»
І з хаты вытурыў партнёра.
Шукаюць многія, як і заўжды шукалі,
Сабе сяброў такіх, каб падпявалі,
Зрабі ж такому што не ў лад, —
Ну, брат!..
А калі ён яшчэ пры гэтым шышка —
Крышка!

ЛІСТ ДА СЯБРОЎКІ

Мая дарагая!

Ты пытаеш, як праходзілі ў мяне роды. Я добра разумею, што ты цікавішся гэтым шчыра і хочаш ведаць, ці я вельмі нацярпелася.

Паспрабую дэталёва апісаць, як усё праходзіла.

У 10 гадзін вечара 4 чэрвеня я сказала мужу, што адчуваю сябе дрэнна. Муж крыху пабялеў, але стараўся нічым не выдаць свайго хвалявання. Аднак хвілін праз пятнаццаць я зразумела, што лепей даць яму валяр'янкі: у яго быў такі выгляд, быццам ён збіраўся аддаваць Богу душу.

Валяр'янку, якую я яму наліла, ён праглынуў вельмі мужна і нават не зморшчыўся. Гадзін каля дванаццаці я заўважыла, што ён адчувае сябе значна лепш.

Яшчэ праз гадзіну ў яго пачалі дрыжэць рукі. Уважліва прыгледзеўшыся, я папрасіла яго чыста-сардэчна прызнацца, ці не хоча ён чаго-небудзь для супакаення. Ён адказаў, што зусім спакойны і тут жа прапаліў цыгаркай дзірку ў сябе на штанах. Зрэшты, агонь не дайшоў да цела. Незважаючы на гэта, у мужа быў такі выгляд, быццам яго спалілі жывым.

У тры гадзіны раніцы я выклікала доктара. Мужу ўпырскулі морфій. Ён нават не ўздрыгнуў, а потым пачаў усміхацца і спрабаваў развесяліць мяне:

— Ты не заўважыла, мая мілая, які ў гэтым годзе быў гарачы май?

Затым на працягу некалькіх гадзін ён бегаў па пакоі, заломваючы рукі і глуха стагнаў.

Калі я спыталася, што гэта цячэ ў яго па шчоках — маўляў, ці не слёзы, — ён адказаў чыста па-мужчынску:

— Ды не, проста ў мяне насмарк.

Апоўдні ён асунуўся без гуку на падлогу.

Праз пяць хвілін на свет з'явілася дзіця.

Муж адчувае сябе зусім добра.

Цалую цябе сардэчна.

Крысціна Жывульская

— Ужо дзесяці бацькам я паказвала гэтага самага малыша, і кожны цвердзіў, што да яго падобны...

Без слоў.

РАБОТА ДЛЯ ЭНТУЗІЯСТАЎ

— Хто любіць музыку, два крокі ўперад! — камандуе капрал.

Са строю выходзіць шэсць салдат

— Выдатна. А цяпер бярыце вунь той раяль і цягніце яго на трэці паверх.

Не кожнага сухара вадой размачыць можна.

НЕБЯСПЕЧНЫ НУМАР

Заканчваючы нумар, утаймавальніца ў цырку цалуе тыгра ў морду. Дырэктар звяртаецца да публікі:

— Тысячу злотых таму, хто асмеліцца зрабіць тое ж самае!

Устае малады чалавек.

— Я, — кажа ён, — толькі спачатку забярыце гэтага звера.

ПАГЛЯДЗІ НА ІНШЫХ

Жонка: — Я не збіраюся ўсё жыццё насіць вавёркавую футру!

Муж: — Але чаму, дарагая? Вавёркі ж носяць!

ЗНАЁМАЯ СЯМ'Я

Гід (у батанічным садзе): — А гэта расліна з сям'і бягоніевых...

Хлопчык: — Мамачка, а хто яны — гэта сям'я?

Маці: — Цс-с! Напэўна знаёмыя гэтага дзядзькі. Паехалі куды-небудзь, а кветкі пакінулі яму на захоўванне.

ЛЕПШЫ СРОДАК

— А што вы прымаеце пры бяссонніцы?

— Шклянку віна праз кожныя дзве гадзіны.

— І пасля гэтага засынаеце?

— Не, але так весялей не спаць.

БАГАТЫ СУСЕД

Сусед — суседу:

— Во Ігнат зажыў! Штодня ў серванце каньяк стаіць.

— А што ж тут дзіўнага? Сам не п'е і не частуе нікога.

НА ЭКЗАМЕНЕ ПА ХІМІІ

Прафесар (да студэнта): — А цяпер адкажыце мне, як атрымліваецца вадарод?

Студэнт: — Вельмі проста. Бяром серавадарод, награваем: сера ўлятучваецца, вадарод застаецца.

Прафесар: — Ясна. Стаўлю вам «пяць». «Тройка» ўлятучваецца, «двойка» застаецца.

УСЯЧЫНА

— Нідзе няма спакою, навокал адны вар'яты.

АДГАДАНКА

Што гэта? Падумай, а калі фантазія падвядзе Цябе, тады скарыстай з развязкі, якую знойдзеш у наступным нумары.

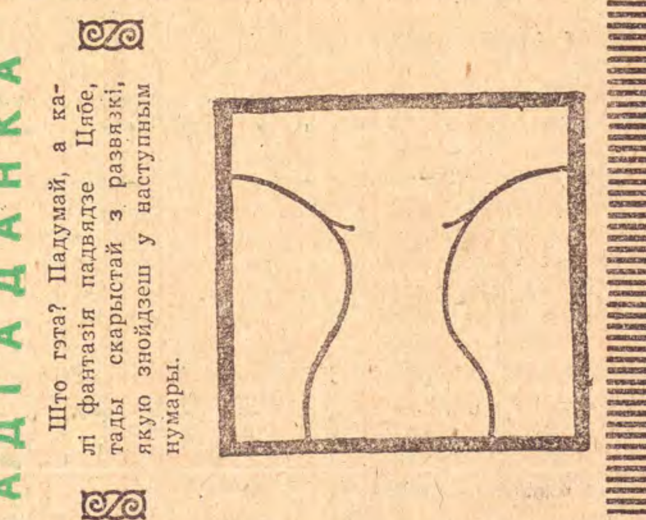

КУР'ЕЗЫ

Суд французскага горада Ліёна адкінуў скаргу адной жанчыны, якая патрабавала кампенсацыі страт ад уласніка аптэкі, які прадаў ёй няспраўны тэрмометр. Кіруючыся паказаннямі тэрмометра, гэтая жанчына праляжала некалькі тыдняў у ложку, будучы зусім здаровай.

АКЕНЦА ДУМАК

Быць чалавекам, значыць не толькі ведаць, але і рабіць для будучых пакаленняў тое ж, што папярэднія зрабілі для нас.

Георг Ліхтэнберг (1742—1799) — нямецкі вучоны.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Надзі Леанюк з Беластока змяшчаем рускую песню

Замела метель дороги...

Замела метель дороги,
Все деревья в серебре...,
Ожидаю на пороге
Я парнишку в январе.
Ожидаю и не знаю
Расписанья поездов...
А пока что замерзаю
От жестоких холодов.

День завьюженный, морозный,
Все вокруг белым-бело...
Едет парень в край колхозный
На каникулы в село.
Он все знает, понимает,
Что, когда и где растет...
Только одного не знает,
Как его девчина ждет!

Замела метель дороги,
Скрылся тонкий санный след...
Стынут руки, стынут ноги,
А его все нет и нет.
Не проедет милый мимо,
Свою Любушку любя...,
Приезжай скорей, любимый,
Замерзаю без тебя.

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-65, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-131 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ w USA. Nakład 5458. Bltk C-3